

I. RÉSZ: TŰZOLTÓKÉPZÉS A KEZDETEKTŐL AZ INTÉZETI KÉPZÉSIG (1870–1947)

1. Első lépések a tűzoltóképzés megszervezésére

A tűz megelőzése, pusztításának megfékezése egyike a legrégebbi szervezett emberi tevékenységnek. Itt az ember tapasztalata önmagába kevés volt, az együttműködést tanulni, gyakorolni kellett. Évezredek ismeretanyag gyűlt össze, amire kialakultak a sajátos tudással, felszerelésekkel, munkamódszerekkel rendelkező embercsoportok, a tüzet oltók, akik egyéb dolgaik mellett a köz érdekében ezt a feladatot vállalták. A közmegbízott bennük, de el is várta tőlük a kornak megfelelő szakszerű munkát, amire fel kellett készülni.

A krónika szerint amikor Debrecen városa 1764-ben nagy vízpuskát – gólyanyakú, kézi működtetésű fecskendőt – vásárolt és kezelését a diáktűzoltókra bízta, kikötötte, hogy kezelését tanulják meg jól, tartsanak vele rendszeres próbákat. Szerdai és szombati délutánokon folytak is a machina (gép, eszköz: a szerk.) próbák, s tűz esetén az évenként választott esküdt felügyelő adta a példát a gyors kivonulásra. 1806-tól az egyik professzor irányította az önmagát szabadon kormányzó ifjúsági egyesületet.

A XVIII. században a városi tűzirendekben esetenként találunk rendelkezést a tűzoltóeszközökkel történő gyakorlatok tartására is. Ezeket a tűzoltásért felelős céhek szervezték.

A hazai önkéntes tűzoltó-mozgalom első vezetői és oktatói külföldön ismerték meg a tűzoltás fogásait. Gróf Széchenyi Ödön 1862-ben a londoni „Fire Brigad”-nél sajátította el a tűzoltó-mesterség elméleti és gyakorlati szabályait. Rösch Frigyes, a mai Magyarország területén elsőként alakult Soproni Tűzoltó és Tornaegylet parancsnoka, illetőleg Krause Waldemár, későbbi fővárosi tűzoltóparancsnok német földön szereztek tűzoltó szak tudásukat.

gróf Széchenyi Ödön

Rösch Frigyes

A Széchenyi Ödön által 1870-ben létrehozott Magyar Országos Tűzoltó Szövetség (MOTSZ) négy, napjainkig is időtálló célkitűzést fogalmazott meg az új szervezet számára. A tűzoltó-törvény szorgalmazása, az egységes felszerelések használata és a tűzoltók érdekvédelmének biztosítása mellett a tűzoltóképzés megszervezését tekintette fő feladatának. Abból indultak ki, hogy a drága felszerelés csak akkor teljes értékű, ha azt szakképzett kezelőszemélyzet működteti. A tűzoltáshoz, mint veszélyes foglalatossághoz az elméleti és gyakorlati jártasságot nélkülözhetetlennek tartották. A képzések, gyakorlatok, bemutatók korán kivívták a szemlélők elismerését és a nézők közül egyre többen maguk is megpróbálták a szakmai fogásokat. Belőlük szerveződött mind több helyen az önkéntes tűzoltók közössége. Folyamatos felkészítésük azonban megfelelő szakmai hozzáértést igényelt.

A budapesti önkéntes tűzoltóság 1873-ban már azzal a feltétellel kapott államsegélyt, hogy elősegíti a vidéken alakuló tűzoltótestületek kiképzését. Ezt akkor úgy oldották meg, hogy 4-6 heti időtartamra gyakorlómestereket küldtek ki. Mintegy 12 ilyen

BEOSZTÁSA

az 1890. év aug. hó 4-től 19-ig tartandó

I. országos tűzoltó-szaktanfolyam

elméleti és gyakorlati tantárgyainak, anyaga és előadói.

Sorszám	Tantárgy	A tantárgy részletes felosztása	Előadó	A napok, melyeken az órák vannak aug. hó
1.	Szervezés	alakulás, alapszabályok, szolgálati szabályok, adminisztratív, szolgálati teendők	GORECKY	4. 5. 6. 9. 10. 13. 16.
2.	Tűzrendészet	statisztika, óvintézkedések, kormányrendelet, egyéb tűzrend. rendeletek	GORECKY	6. 13. 16.
		építkezés	BÁRÁNY	7.
3.	Egyenruha	egyenruha, személyes felszerelés és rangjelzés	KÁLMÁN	4. 11.
4.	Tűzoltó-szerek	a szivattyú alapszerkezete és működése	Dr. SZILY	4. 5.
		szivattyúszerkek, újabb szerkezetek összehasonlítása és elbírálása	KÁJLINGER.	15. 16.
		különböző szivattyúszerkezetek, azok minősége és kipróbálása	KÖHLER	6. 7. 12. 14.
		mászó- és mentőszerek.	KÁLMÁN	5. 8.
		a szivattyúk működési zavarai, gondozása	HEVESI	13.
5.	Vízszállítás	Folyam, vízvezeték, kutak, medencék stb.	KÁLMÁN	9. 11. 12.
6.	Tűzjelzés	Riadó, kürt, kéthangú jelző, síp, sürgöny és telephon.	KÖHLER	6. 16.
7.	Tűzoltás és védelem (taktika)	A tűzek minősége s támadása	BÁRÁNY	9. 12. 14.
		Csővezetés, mentés	Dr. SZILY	13. 15.
8.	Első segély	Első segély baleseteknél (gyakorlatilag is bemutatva)	Dr. GERBER	8. 15.
Gyakorlati rész.				
1.	Rendgyakorlatok		Hevesi Groszmann	4. 6. 8. 9. 11. 12. 14. 15.
2.	Szerek gyakorl. ismeretese		Dr. Szily Herman	4. 11. 8. 13.
3.	Szivattyúszerelés		Dr. Szily Kálmán Christe	5. 7. 16. 4. 6. 13. 7. 9.
4.	Mászó-gyakorlatok		Herman Hevesi	5. 7. 14. 5. 12. 15.
			Gorecky	8. 11.
5.	Támadás.		Barány, dr. Szily, Herman, Groszmann, Hevesi, Gorecky, Kálmán, Christe	8. 9. 12. 13. 14. 15. 16.

Előadási napokban delelőtt az elméleti órák befejeztével 10—11-ig ismétlőóra, esetleg valamely fontos közepület megtékingtése. — A közbenesó vasnapokon később meghatározandó dolgok. — 18- és 19-en kepeztó vizsgák.

Az I. Országos Tűzoltó Szaktanfolyam tantárgyainak beosztása

esetről van tudomásunk. A varsói, a szmirnai és az isztabuli tűzoltók kiképzésére is meghívták őket.

A Budapesti Önkéntes Tűzoltó Testület 1883-ban úgynevezett őrparancsnoki tanfolyamot rendezett. Ennek tanrendjén a következő tantárgyakat tanították: szertant, oltást és mentést, segédanyagokat és általános tárgyakat, valamint vízimentést. A következő évben megszervezték az első önkéntes tűzoltó tiszti tanfolyamot.

Az MOTSZ-nak már 1887-ben javasolták tűzoltóparancsnoki tanfolyam bevezetését. A svájci példa követését ajánlották, ott akkoriban 2-3 évi időközben más-más helyen szerveztek tanfolyamokat. Azt tartották volna célszerűnek, ha kötelezik a tűzoltóparancsnokokat arra, hogy 3 éven belül a tanfolyamot végezzék el. Negyven évnek kellett eltelnia ahhoz, hogy ez a javaslat megvalósuljon.

A MOTSZ vezetői tudatában voltak annak, hogy a tűzoltóság fejlődése az új nemzedék szakszerű és helyes irányú kiképzésétől függ. Tisztában voltak azzal, hogy közhasznú tevékenységre képes és készséges tisztok kiképzésének egyetlen helyes módja a rendszeres és magas színvonalú tanfolyamok tartása. Kezdetben a tűzoltóképzés szabályozás hiányában teljesen rendszertelenül folyt. Miután a tűzoltó törvényt többször is hiába szorgalmazták, a közigazgatás pedig beérte a hatósági előírások szigorításával (1888) a tűzoltó testületek a képzésben magukra voltak utalva. A MOTSZ által megfogalmazott elgondolások ezért csak a szervezettebb testületeknél valósultak meg.

A Budapesti Önkéntes Tűzoltó Testület érdeme, hogy felismerte az egységes irányelveket nélkülöző testületi képzés hibáit és ezekből okulva megszervezte az első tűzoltó-tisztképző tanfolyamot.

Abból indultak ki, hogy csak rövid idejű tanfolyamot szervezhetnek és nem szaktudósokat, hanem gyakorlatilag képzett az általános fogalmak alapjával bíró tisztakat kívántak kiképezni. Azért helyezték a gyakorlati kiképzésre a hangsúlyt, mert szerintük bármily tökéletes tankönyvek álljanak is rendelkezésre, ha a gyakorlati oktatás hiányzik, szobatudósok maradnak azok, akik a képzésben részt vesznek.

A hazai tűzoltó szakirodalmat gróf Széchenyi Ödön indította útjára 1864-ben „A tűzoltás körül tett tapasztalatok” című munkájával. 1890-re már napvilágot láttak Rösch Frigyes soproni parancsnok a „Tűzoltók könyve” (1870) és „A tűzoltóság kisebb városokban, falukban, pusztákon” (1878) alapvető művei, továbbá Krause Waldemár: „Kézikönyv fegyelmezett tűzoltó testületek számára” (1876), Adamovich Ádám: „A tűzoltó” (1876), Vida Pál: „Tudnivalók a vidéki önkéntes tűzoltó egyletek részére” (1885), s Breuer Szilárd: „A szivattyú és kezelése” (1885) című munkái.

Az 1890. év augusztusára tervezett országos tűzoltói tanfolyam célját így sommázták: „... bárkinek s bárhonnét, ki a tűzoltó ügygel komolyan foglalkozni kíván, módot és alkalmat nyújtson lehetőleg rövid idő alatt s kevés költséggel elsajátíthatni mindazt, mi az illetőt a tűzoltói szakmára képesíti, tiszti vagy altiszti szolgálatra

Az I. Országos Tűzoltó Szaktanfolyam végzős hallgatói

minősíti s mások kiképzésére és az önképzésre megfelelő alapot ad.” A vizsga eredményétől függően kaphatott a hallgató tiszti vagy altiszti képesítő bizonyítványt. Tandíj nem volt. A Budapesti Önkéntes Tűzoltó Testület 1890-1902 között 11 országos tűzoltótiszti tanfolyamot tartott. Ezekben 337 hallgató nyert tűzoltó tiszti, illetve altiszti minősítést.

A tisztképzésben a fejlődés következő fokát az jelentette, hogy a MOTSZ 1903-ban saját hatáskörébe vette a tanfolyamok rendezését, pontos szabályzatot dolgoztak ki a tanfolyamra és a tiszti vizsgára vonatkozóan. Az első tanfolyamot még abban az évben megtartották, s azon 41-en nyertek tiszti minősítést. 1904-ben 37 tiszt került ki a tanfolyamukról. Az első két tanfolyam tapasztalatai alapján a tanfolyam szabályzatot szigorítani kellett.

Olyan vizsgát kellett bevezetni, amely igazi értéket és megbecsülést adott a tiszti oklevélnek. Így készült el a módosított tanfolyamszabályzat. Eszerint

a vármegyei szövetségek által rendezett tanfolyamokat csak akkor ismerték el az országos tanfolyamokkal egyenértékűnek, ha azokat a MOTSZ jóváhagyásával rendezték. A tanfolyam 19 napos volt és csak látogatási bizonyítványt adott. Tiszti minősítést csak külön vizsga letétele után lehetett nyerni. A vizsgát a MOTSZ által kiküldött bizottság előtt kellett letenni. Erre a vizsgára azonban csak az mehetett, aki két évi tűzoltói szolgálattal és általános műveltséggel rendelkezett. Az országos tűzoltó-szaktanfolyamokra csak középiskolát végzett hallgatókat vettek fel és a tűzoltó-tiszti vizsgára jelentkezők közül is csak a középiskolát végzetteket és a tartalékos katonatiszti rangban lévőket bocsátották. Az új szabályzat szerinti első tanfolyamot 1905-ben tartották és azon 36-an kaptak látogatói bizonyítványt.

Idővel a háromhetes tanfolyamokon tanítottak kevésnek bizonyultak, illetve azok fogyatékoságai már kirívókká váltak. Ezen úgy próbáltak segíteni,

Képesítő bizonyítvány 1902-ből

hogy a hivatásos és az önkéntes tűzoltótisztek kiképzését külön választották.

A Veszprémben 1912-ben tartott szövetségi nagygyűlés határozata értelmében az évenként 3-4 nagyobb városban tartott kéthetes tanfolyamok az önkéntes tűzoltótisztek a Budapesten rendezett négyhetes tűzrendészeti tanfolyamok pedig a hivatásos tisztek kiképzését szolgálták. Az utolsó tiszti vizsgát 1927-ben tartották. A MOTSZ ekkor az ilyen típusú vizsgák tartását beszüntette, tekintettel az állandóan szabályozott képzések bevezetésére.

Feltehető a kérdés, hogyan történt a beosztott tűzoltók képzése? Ez a parancsnokok feladata volt a hivatásos és az önkéntes tűzoltóknál egyaránt. A kiképzések és a gyakorlatok a hivatásosok esetében a

szolgálati időben, az önkénteseknél vasárnap délután történtek. Fontos szerepül volt a különféle tűzoltóversenyeknek a szakmai felkészítésben. Ezek komoly erőpróbát jelentettek, színvonalukat azok a kiemelkedő eredmények is jelezték, amelyeket a magyar tűzoltók a nemzetközi versenyeken a századfordulón értek el.

A másik kérdés, milyen szintű volt a magyar tűzoltók szakmai tudása? Erről nehéz objektív képet adni. A kor nagy tűzeseteiből arra lehetne következtetni, hogy sokszor kevés volt a felkészültség a sikeres beavatkozáshoz. Ha figyelembe vesszük a tűzjelzés kezdetlegességét, a riasztás és a vonulás feltételeit, a kölcsönös segítségnyújtás lehetetlenségét, akkor a hibákat alapvetően nem a tűzoltók szakmai tudásában kell keresni.

2. A tűzoltótisztképzés állami szabályozása, az országos tűzoltótisztképzés kezdete

A MOTSZ elérte célját, új fejezet kezdődött a tűzoltótisztképzésben. Megjelent a 254.300/1928 BM sz. rendelet, amely a Magyar Országos Tűzoltótisztképző Tanfolyamra és a kerületi tűzoltótanfolyamok felállítására, szervezetére és működési szabályzatára vonatkozó előírásokat foglalta magába.

A rendelet – többek között – a következőket határozta meg:

- a tanfolyam célja, hogy hallgatóit rendszeres elméleti és gyakorlati tanítás útján a tűzrendészettel, az azzal kapcsolatos közigazgatási, közrendészeti, műszaki kérdésekkel és a tűzoltással megismertesse;
- a tanfolyamot a belügyminiszter a MOTSZ, valamint Budapest székesfőváros és az érdekelt vidéki törvényhatósági városok közreműködésével rendezi;
- a tanfolyam időtartama: 6 hónap (ebből 1 hónapot vidéki tűzoltóságnál kell eltölteni).

A rendelet szabályozta a tanfolyam szervezetét, meghirdetését, a jelentkezést, a felvétel módját, és a tantervet, amely elméleti és gyakorlati részből tevődött össze. Az elméleti tárgyak között a meg-

Scitovszky Béla belügyminiszter az első Tűzoltótisztképző Tanfolyam megnyitása alkalmával a König-féle füstsisakkal ismerkedik

előző tűzvédelmi ismeretek, a különböző tűzoltó anyagok, a vízszerezés és a tűzoltó taktika kellő súllyal kaptak helyet. A gyakorlati rész a test- és rendgyakorlat, a tűzoltószerkezetek szerelése, a vezénylés, a taktikai támadások és azok vezénylése, a mentőgyakorlatok, a tűzoltószerkezetek kipróbálása, újabb eszközök bemutatása, a színház, a mozgókép-üzem, a tűzoltószerkezetek, a gyárak, a telepek, a vízművek, a raktárak, a garázsok, a benzintárolók, a filmraktárak, a mentőállomások stb. ismertetését és bemutatását, azok veszélyhelyzeteit és a legfontosabb beavatkozási módokat, s végül a beosztás a hivatásos tűzoltóságokhoz és tiszti gyakornoki szolgálat Budapesten és vidéken témaköröket tartalmazta. A tanterv a tűzoltótisztek alapos kiképzését kívánta biztosítani, ezért a tűzoltói tárgyak mellett az azokkal összefüggő szaktudományok anyagait is felölelte. A MOTSZ hatáskörébe tartozott az előadók kiválasztása és a tankönyvek biztosítása.

A tandíjat, a felvételi- és vizsgadíjakat a belügyminiszter állapította meg. Külön fejezet hallgatóknak taglalta a hallgatók kötelességeit. A foglalkozásokon a hallgatóknak egyenruhában kellett megjelenni és tartoztak a parancsnok és az előadók utasításait követni. Aki – bár igazoltan – 10 elméleti vagy 20 gyakorlati óránál többet vagy igazolatlanul csak egy órát mulasztott, nem volt vizsgára bocsátható.

A tanfolyamot írásbeli, szóbeli és gyakorlati záróvizsga fejezte be. A tűzoltótiszti oklevelet csak a képesítő vizsgát tett hallgató kaphatta meg.

A belügyminiszter az országos tűzoltótiszti tanfolyamra a hivatásos tűzoltótiszteket és a vármegyei tűzrendészeti felügyelőket a 256.210/1928. VIII. számú rendeletével berendelte.

A rendelet szerint a jó tűzrendészetnek két feltétele van:

- az ország minden városa és községe el legyen látva a szükséghez mérten előírt tűzoltószerkezetekkel,
- mindenütt szakképzett parancsnok vezetés alatt működő és hivatása magaslatán álló tűzoltóság legyen.

Ez utóbbi célból a hivatásos tűzoltótiszti vagy parancsnoki állás betöltéséhez az országos tűzoltótiszti tanfolyam elvégzését kötelezővé tették.

Az első Országos Tűzoltótisztképző Tanfolyamot 1928. október 5-én Scitovszky Béla belügyminiszter jelenlétében nyitották meg.

A hallgatók 318 elméleti és 289 gyakorlati órán vettek részt, 50 esetben a fővárosban és vidéken megtartott tűzrendészeti vizsgálatok (ma: hatósági ellenőrzés - a szerk.) gyárak, malmok, színházak, vízművek, mentőállomások helyzetét tanulmányozták. Ezt követően egy-egy héten át Győr, Debrecen és Szeged városok tűzrendészeti viszonyaival ismerkedtek. Német és osztrák tűzoltótisztek 40 fős csoportja látogatta meg tapasztalatszerzés céljából a Győrben gyakorlatozó tanfolyamhallgatókat.

A MOTSZ elgondolása szerint a 230.000/1925. BM sz. rendelet megjelenésétől kezdve a betöltésre váró üres tűzoltói helyekre a tanfolyamot végzett hallgatókat kellett volna kinevezni. Azonban a városok a tűzvédelem biztosításán igyekeztek „takarékoskodni”, ezért 1925-ig Magyarország 70 városa közül csak tizenegynek volt hivatásos tűzoltósága.

A rendelet szerint ahol még nem volt tűzoltóság, ott azt legalább 8 fővel meg kellett szervezni. Ezekhez hivatásos főparancsnokokra, parancsnokokra és tisztekre volt szükség.

A második tanfolyamra 1930-ban került sor. Akkoriban száz szervezendő tűzoltótiszti állás betöltésének lehetőségéről volt szó, mégis csak tíz hallgatót iskoláztak be, feltehetően a központi képzés költségei miatt. A hallgatók mindannyian megszerezték a tiszti oklevelet. Egyidejűleg négy kerületi tanfolyamon 123-an tanultak. A Magyar Országos Tűzoltótisztképző Tanfolyam vizsgarendjét a belügyminisz-

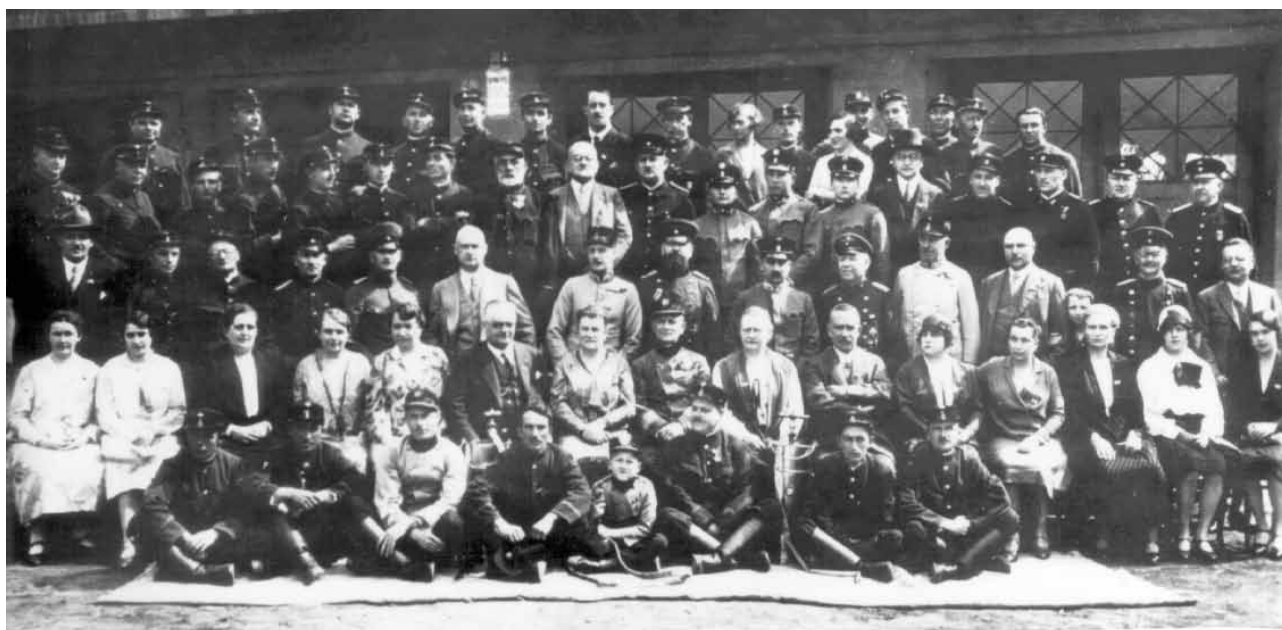

A Mátrai Tűzoltószergyárban tett látogatás emlékére készült fénykép

ter 1929. június 4-én rendeletével újra szabályozta. E szerint a tanfolyamot írásbeli, szóbeli és gyakorlati részből álló záróvizsgálattal fejezték be.

A belügyminiszter 1929-ben rendeletben határozta meg a Magyar Országos Tűzoltótisztképző Tanfolyam és a kerületi tűzoltó tanfolyamok fegyelmi szabályzatát. A Tűzoltótisztképző Tanfolyamra vonatkozóan a szabályzat – többek között – megál-

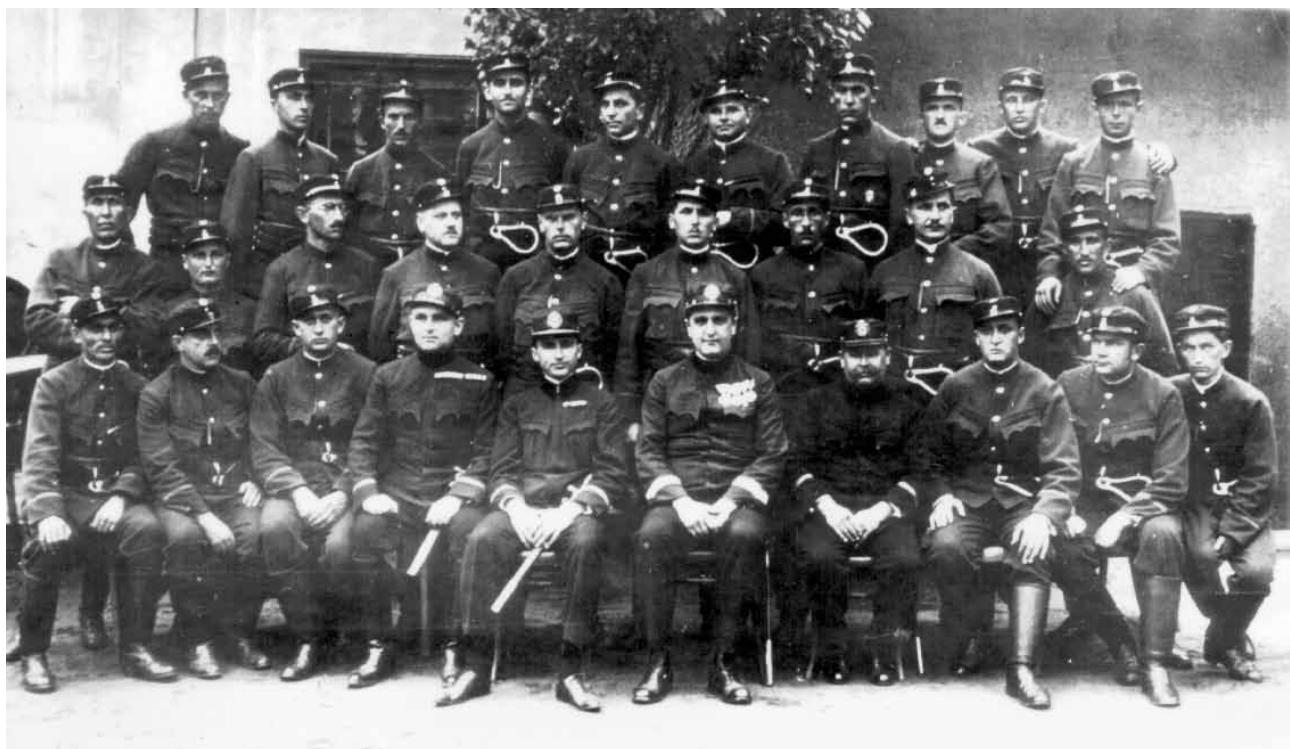
lapítja, hogy: *„...hallgatói a legszigorúbb fegyelem alatt állnak. A hallgatók nemcsak a kiadott rendelkezéseknek, utasításoknak és parancsoknak tartoznak pontosan eleget tenni, hanem a tanfolyam tartama alatt magánéletükben is tűzoltótiszthez méltó magatartást kötelesek tanúsítani”*. A fegyelmi büntetések között a kihallgatáson megintés volt a legenyhébb, ezt követte a napiparancsban történő megintés illetve a tanfolyamról való kizárás.

Német és osztrák tűzoltó tisztek látogatása az első tűzoltótiszt-képző tanfolyam Győrbe kihelyezett hallgatóinál

A tanfolyam hallgatói 1929 februárjában (középpontban Wunderlich Antal előadó)

A tanfolyam hallgatói Debrecenben (középpontban a kitüntetéseket eredetiben viselő tiszt dr. Roncsik Jenő parancsnok)

A Magyar Országos Tűzoltótisztképző tanfolyam II. évfolyamára 1931-ben elsősorban a már hivatásos tiszti, illetve tűzrendészeti felügyelői állást betöltőket várták.

A hivatásos tisztek képzése mellett belügyminiszteri rendelet szabályozta 1928-tól az önkéntes és gyári tűzoltóság tisztjeinek, illetve parancsnokainak szakmai oktatását is. Részükre a kerületi tűzoltótanfolyam sikeres elvégzését írták elő. E képzés megszerzésére a rendelet három év határidőt adott. A határidő 1931. június 3-án lejárt, azonban a kerületi tűzoltótanfolyamot tett több törvényhatóság addigra még nem szervezte meg. Ezért a belügyminiszter felhívta a törvényhatóságok figyelmét, hogy amint a körülmények megengedik a kerületi tűzoltótanfolyamok megtartása iránt maradéktalanul intézkedjenek.

Tekintettel arra, hogy az addig megrendezett tanfolyamokon tiszti oklevelet nyertek nagyobb része továbbra sem tudott elhelyezkedni, 1933-ban nem tartottak országos tűzoltótiszti tanfolyamot. A VI. tanfolyam már a tűzrendészet fejlesztéséről szóló 1936. évi X. törvény cikk elfogadását követően, az annak végrehajtására kiadott 180.000/1936. BM sz. tűzrendészeti rendelet szerint történt. E rendelet 33-47. §-ai részletesen szabályozták a tűzoltótiszt kiképzés rendjét. A tanfolyamot a belügyminiszter a MOTSZ és az érdekelt vidéki törvényhatósági jogú városok közreműködésével Budapest székesfőváros útján rendezte. A tanfolyam parancsnoka a budapesti hivatásos tűzoltóság mindenkor parancsnoka lett. Az 1940-ben tartott VII. Magyar Országos Tűzoltótisztképző Tanfolyam belügyminiszteri engedéllyel a tervezettnél rövidebb volt, mert a hallgatók egy része katonai szolgálatot teljesített.

Érdekes képet ad a tanfolyamok résztvevőinek összetételéről és iskolai végzettségéről az alábbi táblázat. Ezekből az adatokból az látszik, hogy a tűzoltói hivatás mind szélesebb körből nyerte utánpótlását és mind jobban képzetteket vonzott. Különösen szembetűnő a főiskolával rendelkezők és a katonaviseltek számának nagyfokú emelkedése. Az 1941-ben –7 hónapra tervezett– VIII. tanfolyamra az előkészületeket már az előző évben megkezdték. Budapest Székesfőváros tűzoltóparancsnokság tiszti parancsa szerint.

„...A nemzetvédelmi feladatok sikeresen és az ország szempontjából legmegfelelőbben csak akkor oldhatók meg, ha a tűzoltótársadalom vezető rétegének szakképzettsége az elérhető legmagasabb színvonalon

áll. A szakképzettségét a felügyelői kar és a hivatásos tűzoltótisztikar Budapesten folyamatosan megtartott Járási Tűzrendészeti Felügyelői és a Magyar Országos Tűzoltótisztképző Tanfolyamokon szerzi meg, melyek előadói karában a Belügyminiszter, a Honvédelmi miniszter, az Országos Légvédelmi Parancsnokság tisztjei mellett a székesfőváros hivatásos tűzoltóságának tisztikara, létszámának megfelelő súllyal van képviselve...”
A kijelölt tiszteknek tárgykörükben oly fokú tudást és előadói készséget kellett elérniük, hogy bármikor 24 óra alatt a tiszti tanfolyamon előadást tarthassanak, illetve a szakirodalom kidolgozásában közreműködhessenek.

A X. tanfolyamot a belügyminiszter 1944 májusától engedélyezte, azonban az a háborús események miatt már nem történt meg.

Az Országos Tűzoltótisztképző Tanfolyamokon összesen 250-en nyertek tűzoltótiszti képzést (ugyanakkor egy 1944. év közepén történt felmérés szerint a hivatásos tűzoltóságok létszáma 52 városban így alakult: 157 tűzoltótiszt, a tűzoltók és tiszthelyettesek illetve tisztesek száma pedig 1793, azaz kb. 11 tűzoltóra jutott egy képzett tiszttel).

	I – V. tanfolyam	VI – VII. tanfolyam	Össze- sen
végzettek száma	92	76	168
főiskolával rendelkező	22	58	80
jogász	6	27	33
mérnök	6	16	22
hivatásos tiszttel	33	39	72
katonaviselt	60	82	142

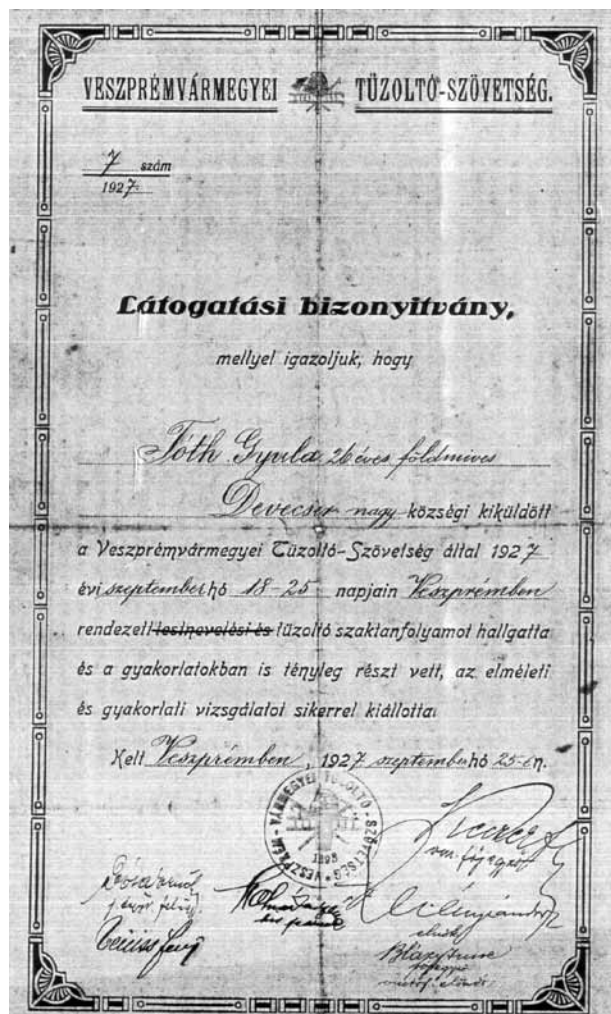
3. A tűzvédelmi szakemberek felkészítése, a kerületi és a törvényhatósági tűzoltó tanfolyami képzés

Az 1936. évi X. törvény cikk végrehajtására kiadott rendelet szerint a járási tűzrendészeti felügyelői tisztségekre csak vármegyei vagy városi tiszviselőt lehetett kinevezni. Miután nekik tűzoltói és tűzrendészeti kiképzésük nemigen volt, rendelet rendszeresítette a járási tűzrendészeti felügyelői tanfolyamokat. A Belügyminiszter 1937-ben két járási tűzrendészeti felügyelői tanfolyam tartását engedélyezte. 1944-ig 13 ilyen tanfolyamot szerveztek.

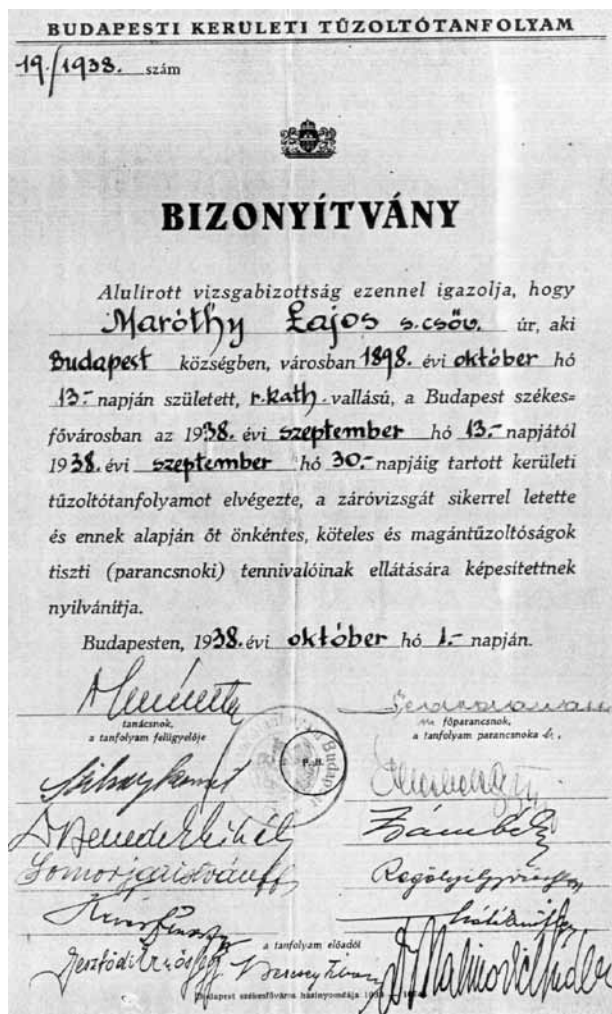
A 230.000/1925. BM sz. rendelet előírta, hogy azok a törvényhatósági joggal felruházott városok,

amelyek egyúttal vármegyei székhelyek is, az illető vármegyei tűzoltó szövetségek közreműködése és esetleges anyagi hozzájárulása mellett évenként tűzoltó tanfolyamokat kötelesek tartani. Ezeket az MOTSZ által kiküldött elnökségi előadók irányították, így a 20 napos tanfolyamok színvonala, komolysága biztosítva volt. A kerületi tanfolyam sikeres elvégzése egyik feltétele volt annak, hogy működő tűzoltó a Magyar Országos Tűzoltótiszt-képző tanfolyamra hallgatóként felvételt nyerhessen.

A 198.444/1931. BM sz. körrendelettel elrendelték a községi közigazgatási tanfolyamokon a tűzoltás elméleti és gyakorlati részének tanítását. Ezek a tanfolyamok a kerületi tűzoltó tanfolyamokkal azonos kiképzést nyújtottak. Akik a tanfolyamot elvégezték

A Veszprém vármegyei Tűzoltó-Szövetség 1927. évi szaktanfolyama elvégzését igazoló „Látogatási bizonyítvány”

1938-ban kiadott bizonyítvány, mely a „Budapesti Kerületi Tűzoltótanfolyam” elvégzéséről, és a sikeres záróvizsgáról tanúskodik

önkéntes, köteles és gyári tűzoltóságoknál parancsnoki és tiszti állást vállalhattak. 1925-1935 között a kerületi és a községi közigazgatási tűzoltótanfolyamokon összesen 4.045 hallgató nyert kiképzést.

A kerületi tűzoltó tanfolyamokkal egyidőben vette kezdetét a törvényhatósági tűzoltó tanfolyamok rendezése. Ezeket a tanfolyamokat az önkéntes, a köteles és a magán tűzoltóság altisztjei szakképzettségének emelésére hívták életre, s 10 naposak voltak. Az első ilyen tanfolyamot Pest-vármegye rendezte Pestszenterzsébeten. 1939-ben hét törvényhatósági tűzoltó tanfolyamon összesen 300 bizonyítványt adtak ki. 1940 és 1943 között összesen 74 törvényhatósági tűzoltó tanfolyamot tartottak.

A községi jegyzők elméleti és gyakorlati kiképzése végett létesítették 1900-ban az úgynevezett községi közigazgatási tanfolyamot, amin a tűzoltást 24 órán át tanították. A tíz ilyen tanfolyamra a tanerők kiküldését a MOTSZ vállalta. 1902-től az óraszámot 40-re emelték (fele elméleti, fele gyakorlati kiképzés) és a Belügyminisztérium magára vállalta az előadók díjazását. A községi közigazgatási tanfolyamokon 1905 végéig 2330 hallgató kapott tűzoltói kiképzést.

Már 1930-ban szorgalmazták a tűzoltótiszti továbbképző tanfolyamok újraindítását és célszerű továbbfejlesztését.

A Tűzrendészeti Közlöny 1930. májusi száma ír arról, hogy a kerületi és az országos tűzoltótiszt-képző-tanfolyamon végzett hallgatók több vagy kevesebb szaktudással lépnek a tűzoltó intézmény szolgálatába, amelyet megkezdve hamarosan tapasztalják, hogy tényleges, főként gyakorlati szakemberré történő kiképzésüktől még igen messze állnak, mert tapasztalatokat a tényleges szolgálatban kifejtett törekvések és megfigyelések útján lehet szerezni.

E téren a nagyobb városokban szolgálatot teljesítők előnyben voltak. Míg a kisebb helyeken (ahol 10 évenként ha egy nagyobb tűz vagy káreset fordul csak elő) tűzoltói tapasztalatok szerzésére nem adódott alkalom. A továbbképzés megvalósítására 1933-ban Budapesten a központi tűzoltólaktanyában került sor.

1940-ben Szentendrén légoltalmi és tűzoltótiszti továbbképző tanfolyamot rendezett Pest vármegye Tűzoltó Szövetsége. Az egyhetes tanfolyam célja a tűzoltói és légoltalmi ismeretek felújítása, a változások és az új gyakorlati szabályzat elsajátítása és begyakorlása volt.

A tűzoltóság erkölcsi színvonalának emelését egyrészt azzal érték el, hogy a tiszti továbbképző tanfolyamokat mind tervszerűbben és egységesebben tartották meg, azok tanítástervéhez segédkönyveket bocsajtottak a hallgatók rendelkezésére. Nemcsak szakkönyveket adtak nagyon olcsó áron hanem gondoskodtak légoltalmi, a gázvédelmi, és az árvízveszély elleni útmutatások kiadásáról is.

Az MOTSZ elnöksége az önkéntes tűzoltótisztek továbbképzése érdekében pályázatokat írt ki műszaki, taktikai és tűzrendészeti jogi témák kidolgozására 1933-ban. A három témakörben összesen 57 pályamunka érkezett be. 1935-1936-ban és 1937-ben újabb és újabb pályakérdéseket tűzött ki a MOTSZ. 1939-ben 84 pályamunkát küldtek be, és még 1940-ben is érkeztek be pályamunkák a szövetséghez.

4. A tűzoltóság és a tűzrendészet és a tűzoltóképzés újjászervezése a II. világháború után

Hazánk területének jelentős részén még folytak a harcok, amikor a felszabadult országrészekben megkezdődött a közigazgatás újjászervezése. Az Ideiglenes Nemzeti Kormány első rendelkezései között intézkedett a közbiztonság és annak részeként a tűzvédelem biztosításáról is. Legsürgősebb feladatának tekintette a közrend megszilárdítását, a személyi- és vagyonbiztonság helyreállítását.

A háborús viszonyok és a harci cselekmények következtében az ország tűzoltósága szétesett. A tűzoltók közül sokan életüket veszítették, megrokkantak, hadifogságba kerültek. A felszereléseket nagy veszteség érte, jelentős részüket elhurcolták az országból. ennek következtében a tűz elleni védekezés országszerte minimálisra csökkent.

A tűzoltóság és a tűzrendészet újjászervezésének jogi alapját az Ideiglenes Nemzeti Kormány 10.280/1945. ME számú rendelete adta, amely november 16-án jelent meg. A rendelet előírta: „Az ország területén minden olyan tennivalót, amelyet valamely jogszabály a tűzoltóság feladatkörébe utal, az egységes magyar tűzoltóság tagjai látják el.” A tűzoltóságnak eddigi, jellegük szerint történt elnevezését (hivatásos, önkéntes, köteles és magántűzoltóság) megszüntette.

Vizes gyakorlat

A rendeletben megfogalmazódott: *„Minden község, továbbá minden megyei és törvényhatósági jogú város, valamint az illetékes szakminiszter által külön rendeletben kijelölt nagyipari, mezőgazdasági és közforgalmi vállalatok tűzoltóságát kötelesek fenntartani.”*

A rendelet hatálytalanította a tűzrendészet fejlesztéséről szóló 1936. évi X. törvénycikket. Az egységes magyar tűzoltóság felügyeletét és ellenőrzését a Belügyminisztérium feladatkörébe utalta.

A rendeletben mindezt a következőképpen fogalmazták meg: *„A Tűzoltóság szervezetének részletes szabályait, továbbá a tűzoltó kiképzés és szolgálat szabályait, a tűzoltóság tagjainak felügyeleti és fegyelmi szabályait, a tűzoltóság feladatkörét, a tűzrendészet körében eljáró hatóságok hatáskörét és általában a tűzoltóságra, valamint a tűzrendészetre vonatkozó, s ebben a rendeletben nem szabályozott részleteket a belügyminiszter – az érdekeltek miniszterekkel egyetértve – rendeletben állapítja meg.”*

A kormányrendelet végrehajtásáról a 271 000/1946. BM számú rendelete intézkedett. A ren-

delet I. fejezetében a tűzrendészeti munka alapvető célját: a megelőző-, a mentő- és felderítő tevékenységben határozta meg, majd a rendelet hatályára, a tűzoltóság feladatkörére, a testületi tagság általános feltételeire tartalmazott előírásokat. Többek között előírta a tűzoltótestületi tagság általános feltételeként, hogy: *„Tűzoltótiszt csak az lehet, aki ... igazolja, hogy érettségi ... iskolai végzettsége van ... a felsőfokú tűzoltótanfolyamon tűzoltótiszt oklevelet szerzett. A Magyar Országos Tűzoltótiszt-képző Tanfolyamon szerzett oklevél a felsőfokú tűzoltó tanfolyamon szerzett oklevéllel egyenlő értékű.”*

Azok a kinevezett tűzoltótisztek, altisztek és tisztességek, akiknek e rendelet hatálybalépésekor nem rendelkeztek a meghatározott szakképzettséggel – az elbocsátás terhe mellett – kötelesek voltak azt három éven belül megszerezni.

A rendelet VI. fejezete a tűzoltóság tagjainak képzésével foglalkozott. Meghatározta, hogy:

... „a tűzoltók kiképzése részben testületekben, részben tanfolyamokon történik. A testületi kiképzés az újonctűzoltók kiképzésére szolgál, és erről a tűzoltóparancsnok gondoskodik.”

A tűzoltóság és a tűzrendészet újjászervezéséről szóló rendeletek érvényesülése érdekében a tűzoltóság szakmai irányítását és felügyeletét ellátó szervektől jelentős erőfeszítéseket követelt.

A tűzoltóság szervezeteinek létrehozása, a személyi, a tárgyi és elhelyezéseket feltételek a legtöbb helyen csak nagy nehézségek árán tudták biztosítani.

Ezen tevékenységben jelentős szerepet kapott az Országos Tűzoltó főparancsnok és tisztikara. Mindenekelőtt az volt az elvárás, hogy az ország akkori helyzetében, a rendkívül megfogyatkozott anyagi javak védelmében a magyar tűzoltóság – hiányos létszámával és szakfelszerelésével – helytállását biztosítsa. Egyre több nagy kárral járó tüzeset fordult elő, sokszor nemcsak a pusztító elemekkel, hanem az emberi felelőtlenséggel és szándékos károkozással – gyújtogatásokkal – is meg kellett küzdeni.

Az államosítás általánossá válása és a köztulajdonba vett javak fokozottabb védelme indokolta a 9.812/1947.BM számú rendelet kiadását, amely egyes vállalatoknál (üzemknél) állami tűzoltóság szervezését rendelte el. A rendelet olyan előírásokat is tartalmazott, amelyek szerint:

- a Nehézipari Központ kötelékébe tartozó, valamint a belügyminiszter által az illetékes miniszterekkel egyetértésben kijelölt vállalatoknál, (üzemknél) a tűzoltóság feladatkörébe utalt tennivalókat állami tűzoltóság látja el.
- a kijelölt vállalatoknál (üzemknél) szervezendő állami tűzoltó tiszti, altiszti, tisztési és legénységi állásokat pályázati hirdetmény alapján fokozatosan kell betölteni... és a felvett tűzoltókat szolgálatba állításuk előtt kiképzésben kell részesíteni.

Az üzemekben az állami tűzoltóságok szervezési szabályai részletes intézkedéseket tartalmaztak a létszám, az illetmény és rendfokozat kérdéseinek rendezésére.

A tűzoltóság szervezeti kialakulásában jelentős helyet foglalt el a városi tűzoltóságok szervezetéről

és szolgálatáról alkotandó szabályrendeletek tárgyában kiadott 331.500/1947. BM sz. rendelet, amely – többek között – az alábbi előírás tartalmazta:

- minden törvényhatósági jogú és megyei város tűzoltóságot köteles fenntartani... szervezetét a megyei város képviselőtestülete szabályrendelettel állapítja meg.

A rendelet mellékleteként kiadott szabályrendelet-minta a tűzoltóságok létszámának megállapítását, parancsnokának, a tűzoltóság valamennyi tagjának feladat- és munkakörét, az egyenruha és személyi felszerelés viselését, a szolgálati köteleket és jogokat, a fegyelmi szabályok előírásait, majd befejezésül a díjtalan tiszti tanulmányi gyakorlat engedélyezésével összefüggő előírásokat tartalmazta.

A városi tűzoltóságok szervezetéről és szolgálatáról alkotott szabályrendeletek a városi tűzoltóságok újjászervezésében, helyzetének megjavításában komoly haladást jelentettek. Biztosították, hogy azok megszervezése, szervezete és működése országosan egységes alapelvekre épüljön.

A szervezetszerű tűzoltóképzés közel nyolc évtizeden át úgy történt, hogy annak nem volt intézményi formája. Kezdetben a MOTSZ és vármegyei szervezetei próbáltak szakmai egységet biztosítani a kiképzésekhez. Ez csak ott járt kellő eredménnyel, ahol a szervezet vezetői szívügyüknek tekintették a tűzoltóképzést. A döntő többségben önkéntességre alapuló tűzoltóságnál nem lehetett előírni és megkövetelni a szükséges ismereti szintet, a tűzoltók ezt saját belátásuk szerint teljesítették.

A szervezett és hivatásszerűen végzett tűzoltói tevékenység elterjedését figyelembevéve szükségszerű volt a tűzoltóképzés - elsődlegesen a tisztképzés - állami szabályozása. A számos rendelet jogi feltételeket adott, azonban az egyszerre képzendő viszonylag kis létszáma nem indokolta állandó oktatási intézmény létrehozását. Ennek a hátrányai éreztették hatásukat, nem volt stabil oktatóikat esetleges volt a helyszín és az időpont, a beosztotti állomány saját szolgálati helyük szerezte meg a szakmai szervezeteket.